

A REGIONÁLIS ÁTFOGÓ GAZDASÁGI PARTNERSÉGRŐL

Az ázsiai és csendes-óceáni régió belüli kereskedelmi
jogviták rendezésének lehetőségei

PAPP ESZTER
PhD-hallgató (KRE-ÁJK)

SIMAY ATTILA ENDRE
adjunktus (BCE MI & KRE ÁJK)

1. Bevezetés

Tanulmányunkban a szabadkereskedelem és a protekcionizmus örök harcának egy a közelmúltban történt jelentős momentumáról számolunk be. A Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség (Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP) 2020. november 15. napi aláírásával a világ gazdaság legjelentősebb szabadkereskedelmi egyezménye jött létre tizenöt ázsiai és a csendes-óceáni térségi (Asia-Pacific, APAC) – egymástól gazdasági fejlettség, valamint kül- és gazdaságpolitika tekintetében jelentősen különböző helyzetű – állam között. Az RCEP megszületését már csak a tagállamok extrém diverzifikáltsága miatt is joggal nevezhetjük a szabadkereskedelem egy sikertörténetének. Az eredményt tovább méltatja, hogy az RCEP nyolc évig tartó tárgyalásának végére a pont, az egyébként inkább a protekcionista gazdaságpolitikát erősítő, az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi háború idején és a Covid-19 világjárvány közepette került sor.

Az RCEP jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint hogy az egyezményben részes államok adják a globális GDP 29%-át és itt él a föld lakosságának 30%-a, körülbelül 2,2 milliárd fő.¹ Gazdasági méretét tekintve az RCEP nagyobb, mint bármely más eddig létezett szabadkereskedelmi egyezmény vagy egységes piac. Más piacokkal való összehasonlítás végett megjegyezzük, hogy az RCEP államok együttes GDP-je meghaladja mind az Átfogó és Előremutató Csendes-óceáni Partnerségnek (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership, CPTPP), mind az Európai Unió (EU) egységes piacának, mind a

---

1 Forrás: Asian Development Bank. Regional Comprehensive Economic Partnership: Overview and Economic Impact. In: ADB Briefs No. 164 (December 2020) (ADB Briefs No. 164) 1. <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/664096/adb-brief-164-regional-comprehensive-economic-partnership.pdf> (2021. 02. 27.)

Dél-amerikai Közös Piacának (MERCOSUR)², mind pedig az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó által 2018-ban kötött szabadkereskedelmi egyezmény, az USMCA tagállamainak együttes GDP-jét is.³

Az RCEP tagjai a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (Association of Southeast Asian Nations, ASEAN) tíz tagállama⁴ és az ASEAN kereskedelmi partnerei közül öt APAC térségbeli állam: Kína, Japán, Dél-Korea, Ausztrália és Új-Zéland. Az egyezmény célja egy modern, átfogó, kölcsönös előnyök nyújtásán alapuló gazdasági együttműködés létrehozása, amely elősegíti a regionális kereskedelem működését, a térségbeli beruházások bővülését. A várakozások szerint, az RCEP erősíteni fogja a regionális értékláncokat, valamint piaci és foglalkoztatási lehetőségeket fog teremteni a régió vállalkozásai és lakossága számára, továbbá hozzájárul a gazdaságilag kevésbé fejlett tagállamok felzárkózásához. Az előrejelzések szerint az RCEP tagjai 2030-ra 174 milliárd USD reáljövedelmet szereznek, ami a tagok összesített GDP-je 0,4%-ának felel meg. A prognózisok szerint Kína, Japán és Dél-Korea profitál majd a legtöbbet az egyezményből és ezen országok között jelentős kereskedelem többlet keletkezik majd. Az ASEAN tagállamok között pedig Indonéziában, Malajziában, Thaiföldön és Vietnámban keletkezik jelentős RCEP nyereség.⁵

Tanulmányunkban a nemzetközi kereskedelem gazdasági háttere, alapvető elvei és mozgatórugóinak bemutatását (2. rész) követően összefoglaljuk az RCEP aláírásáig vezető rögzös út jelentősebb mozzanatait. E történeti áttekintésben nem mulasztjuk el bemutatni az RCEP tárgyalásokkal párhuzamosan folyó, másik jelentős APAC térségbeli szabadkereskedelmi egyezmény az Amerikai Egyesült Államok vezette Csendesóceáni Partnerség tárgyalási folyamatát sem (3. rész). Majd, a teljesség igénye nélkül, röviden vizsgáljuk, hogy milyen nyereséget várhatnak az egyes tagállamok az RCEP-től. Az ASEAN tagállamok közül, két egymástól – gazdasági fejlettség, humán erőforrás és jogállamiság szempontjából is – szignifikánsan különböző ország Kambodzsa és Szingapúr (4. rész), az ASEAN-on kívüli tagállamok köréből pedig az RCEP legnagyobb nyerteseinek kikiáltott Kína, Japán és Dél-Korea helyzetét, valamint az általuk realizálható gazdasági előnyöket mutatjuk be (5. rész). Az RCEP tartalmának rövid összefoglalója képet ad arról, hogy az egyezmény a szabad kereskede-

---

2 AMERCOSUR tagállamai: Argentína, Brazília, Paraguay és Uruguay. <https://www.mercosur.int/en/about-mercosur/mercosur-in-brief/> (2021. 02. 27.)

3 Az USMCA az új Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (North American Free Trade Agreement, NAFTA).

4 Thaiföld, Szingapúr, Indonézia, a Fülöp-szigetek, Malajzia, Brunei, Vietnám, Mianmar, Laosz és Kambodzsa.

5 ADB Briefs No. 164, 6.

lem útjában álló vám- és nem vám jellegű akadályok lebontása felé vezető úton meddig jutott el (6. rész). Ehhez kapcsolódóan pedig kitérünk a szabad kereskedelem korlátai közül egyre, amely korlát meglétéén az RCEP nem sokat változtat, nevezetesen: a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták szabályozásának jelen állapotára az RCEP tagállamok között. Vizsgáljuk, hogy az RCEP tagállamok mely a határokon átvívelő kereskedelmi jogviták jogi szabályozását, rendezésének egyszerűsítését célzó, nemzetközi magánjogi és nemzetközi polgári eljárásjogi tárgyú multi- és bilaterális egyezményeknek részesei. A tanulmányban számba vett egyezmények státus tábláin alapuló elemzés pedig pontosan rámutat arra, hogy mely RCEP tagállamok, mely további egyezményekhez való csatlakozásával lehetne megkönnyíteni a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták rendezését, amelyek száma a külkereskedelmi ügyletek számának az RCEP hatálybalépését követően várható emelkedése miatt nagy valószínűséggel szintén emelkedni fog (7-8. rész).

2. A nemzetközi kereskedelem gazdasági háttere

A kontextus tágabb megértéséhez először a szabad kereskedelem és az ezzel szembenálló protekcionizmus fogalmait érdemes tisztázni, tekintettel az egyezmény szabad kereskedelmi jellegére. A külkereskedelemből nyerhető hasznok kérdése a nemzetközi gazdaságtan számára is az egyik legfontosabb elméleti téma, a jelek szerint örökké tartó harc a szabadkereskedelem és a piacok védelme között. Miközben a nemzetközi kereskedelem azért teszi lehetővé a világtermelés növekedését, mert minden egyes ország számára elősegíti, hogy annak a terméknek az előállítására szakosodjék, amelyben úgynevezett komparatív előnnyel rendelkezik. Amely komparatív előny azt fejezi ki, hogy egy országnak egy adott termék gyártásának más termékekben kifejezett alternatívaköltsége alacsonyabb abban az országban, mint más országokban. Vagyis két ország között a kereskedelem mindkettő számára hasznos lehet, ha mindkét ország azt a terméket exportálja, amelyben komparatív előnye van.⁶ Szabadkereskedelem esetén a nemzetközi árucseré szabad, nincsenek ezt gátló tényezők. A piacokon a belföldi és a külföldi termelők azonos elbánásban részesülnek, a termékeket nem különböztetik meg, ami azt eredményezi, hogy a piacra jutást csak az adott termék versenyképessége határozza meg. Ilyenkor a kereskedelem mindenféle akadálytól mentes és semmi nem gátolja a termelési tényezők szabad áramlását, így a komparatív előnyök logikája mentén a

---

6 KRUGMAN, Paul – OBSTFELD, Maurice: *Nemzetközi gazdaságtan – Elmélet és gazdaságpolitika*. Budapest, Panem Könyvkiadó, 2003, 1-10.

termelési tényezők megoszlását csak az befolyásolja, hogy melyik ágazat képes hatékonyan versenyképes termékekkel kielégíteni a piaci igényeket.⁷ Ezzel szemben a protekcionizmus abból indul ki, hogy a szabadkereskedelemnek sok káros hatása van, következésképpen a kormányoknak be kell avatkozniuk, és meg kell védeniük a hazai piacukat, a hazai munkahelyeket. Ráadásul az országok együttélésében jelentkező gondok, problémák (gazdasági, pénzügyi válság, lokális zavargások, politikai összeütközések, helyi háborúk stb.) mindig a protekcionizmus térnyerését erősítették.⁸

A globális szabadkereskedelem biztosítása érdekében az Általános Vámtrifa és Kereskedelmi Megállapodás (General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) 1985-ben induló úgynevezett Uruguay-fordulója már nemcsak a vám, de a nem vámjellegű korlátozások kizárása is volt. Viszont például a mezőgazdasági támogatások terén a támogatásháború ezzel nem ért véget, és ebben jelentett később minőségi ugrást a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization, WTO) létrehozása 1995-ben, ami az egyetlen a nemzetek közötti kereskedelem szabályaival foglalkozó nemzetközi gazdasági intézmény. Tevékenysége a nemzetközi kereskedelem szabályait tartalmazó nemzetközi kereskedelmi egyezmények kezdeményezésére, kidolgozására, betartatására és ellenőrzésére, valamint az esetleges viták rendezésére irányul. Ezen állam- és kormányközi szerződések célja a termékek és szolgáltatások előállítóinak, az exportőrök és importőrök tevékenységének elősegítése.⁹

Mindezek mellett beszélhetünk még különböző regionális integrációs szervezetekről is, amelyek a szabadkereskedelmi társulásoktól kezdve a gazdasági unió különböző formáit öltik. A globalizáció ugyanis regionális integrációkkal strukturálódik, a globális és regionális integráció egymásra rétegződik, egymással szoros összefüggésben és kölcsönhatásban van, bizonyos vonatkozásokban akár ellentételezi is egymást. Miközben a globális és regionális integráció maguk is több dimenziós folyamatok. Mikroszinten a vállalati struktúrák transznacionalizálódása jelenti az integrációt, amely makroszinten regionális és globális integrációs szervezetekkel kapcsolódik össze. A regionális piaci integrációt szolgálják továbbá az egyes regionális szervezetek és külső országok közötti társulások, amilyen az ASEAN kereskedelmi megállapodása Kínával,

---

7 TOLNAI Ágnes: *Nemzetközi gazdaságtan*. Budapest, Grotius E-Könyvtár, 2010, 77-81. http://www.grotius.hu/doc/pub/LEGLKC/2010_193_tolnai_agnes_nemzetk%C3%B6zi_gazdas%C3%A1gtan.pdf (2021. 02. 27.)

8 REKETTÉ Gábor – TÓTH Tamás – MALOTA Erzsébet: *Nemzetközi marketing*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2015, 70-72.

9 BLAHÓ András – PRANDLER Árpád (szerk.): *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2014.

Japánnal, Dél-Koreával, Indiával, Ausztráliával és Új-Zélanddal.¹⁰ Ezek az ún. ASEAN plusz egy szabadkereskedelmi egyezmények [ASEAN Plus One Free Trade Agreement(s), ASEAN Plus One FTA(s)]. A hat államot pedig, amelyekkel az ASEAN-nak van szabadkereskedelmi egyezmény, a szakirodalom mint az ASEAN 'kereskedelmi partnerei'-t említi.

3. Az RCEP megkötéséhez vezető út – a tárgyalások folyamata és kontextusa

Az RCEP kiinduló gondolata a 2011. novemberben megtartott 19. ASEAN csúcshoz köthető. Ekkor kezdődtek az első egyeztetések, amelyek lehetővé tették, hogy egy évvel később, 2012 novemberében, a kambodzsai Phnompenben tartott 21. ASEAN csúcsertekezleten a koncepció bemutatására sor kerülhessen. A phnompeni csúcson a tíz ASEAN tagállamon túl már részt vettek az ASEAN kereskedelmi partnerei, azaz: Kína, Japán, Dél-Korea, India, Ausztrália és Új-Zéland.

Az első tárgyalási fordulóra a Borneó szigetén található ASEAN tagállamban, a Brunei Szultanátusban került sor 2013-ban. Itt az ASEAN és hat kereskedelmi partnere megállapodtak, majd közös nyilatkozatba foglalták azokat a célokat és alapelveket, amelyek mentén a szabadkereskedelmi egyezmény tartalmára vonatkozó tárgyalásokat folytatni tervezték. Ezek között szerepelt például a WTO szabályai melletti elköteleződés, az annak való megfelelés iránti szándék. A felek megállapodtak, hogy az RCEP-et a már meglévő hat ASEAN Plus One FTA-re építik, azzal, hogy az ASEAN Plus One FTAs-ben foglalt kötelezettségeken az RCEP – mind az érintett tárgykörök száma, mind pedig a kötelezettségvállalások mélysége tekintetében – a már meglévő szabadkereskedelmi egyezményeken túl fog lépni. A Brunei forduló során elfogadott nyilatkozatban rögzítésre került az is, hogy az RCEP tárgyalópartnerek között meglévő szabadkereskedelmi egyezmények fenn fognak maradni, és azok szabályai elsőbbséget fognak élvezni az RCEP szabályaihoz képest. A felek megállapodtak továbbá abban, hogy a gazdaságilag kevésbé fejlett országokat az egyezményben majdán megfogalmazandó főszabálytól eltérő, kedvezményes elbánásban fogják részesíteni. Annak érdekében pedig, hogy a fejlődő országok az RCEP nyújtotta lehetőségekből a lehető legnagyobb mértékben részesülhessenek, ezen országok fejlesztési programok keretében támogatást fognak kapni. A tárgyalófelek rögzítették, hogy az egyezmény az áruk és

---

10 PALÁNKAI Tibor – KENGYEL Ákos – Kutasi Gábor – BENCZES István – Nagy Sándor Gyula: *A globális és regionális integráció gazdaságtana*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.; ASEAN Secretariat. https://asean.org/?static_post=rcep-regional-comprehensive-economic-partnership (2021. 02. 27.)

szolgáltatások szabad kereskedelmén, a külföldi működőtőke befektetések körülményeinek könnyítésén túlmenően ki fog terjedni a szellemi tulajdon védelmére és a fogyasztók érdekeit szolgáló verseny támogatására is. Az említett alapelvetek rögzítő közös nyilatkozat szerint, a tárgyalásokat a felek 2015. év végére tervezték lezárni.¹¹ Azonban, mind ismeretes az aláírásra a tervezettnél csak öt évvel később, 2020-ban került sor.

Az APAC térségben zajló gazdasági tényezőkre és folyamatokra való átfogó kép megismeréséhez, mindenképpen meg kell említenünk, hogy az RCEP tárgyalásokkal párhuzamosan folyt a térség másik 'mega' egyezményének, a Csendes-óceáni Partnerségnek (Trans-Pacific Partnership, TPP) a tárgyalása az Amerikai Egyesült Államok és tizenegy további APAC térségbeli állam – Ausztrália, Brunei, Kanada, Chile, Japán, Malajzia, Mexikó, Új-Zéland, Peru, Szingapúr és Vietnám között. Ezen egyeztetések az Obama adminisztráció alatt indultak. A TPP célja, egy az RCEP szabályaihoz képest szorosabb gazdasági együttműködés és az RCEP koncepciónál fokozottabban liberalizált kereskedelmi blokk létrehozása. A TPP szabályozott olyan területeket is, mint a környezetvédelem, munkaerőpiac és az állami tulajdoni vállalkozások, amelyet az RCEP nem.¹² A TPP aláírására 2016-ban ugyan sor került, de mielőtt hatályba lépett volna, az akkor funkcióba lépő elnök, Donald Trump még annak ratifikációja előtt kiléptette az Egyesült Államokat az egyezményből. Trump ugyanis mindenféle nemzetközi kereskedelmi megállapodás újratárgyalásáért kampányolt, majd a hazai munkahelyek megóvására hivatkozva lépett ki az egyezményből.¹³ Így az USA a hazai piac védelme érdekében a szabadkereskedelem felől a protekcionista gazdaságpolitika irányába mozdult el a nemzetközi kereskedelemben.

A további tárgyalópartnerek – a fent említett tizenegy állam – végül abban egyeztek meg, hogy az egyezményt az Egyesült Államok nélkül is megkötik.¹⁴ Az egyezmény aláírására Átfogó és Előremutató Csendes-óceáni Partnerség (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership,

---

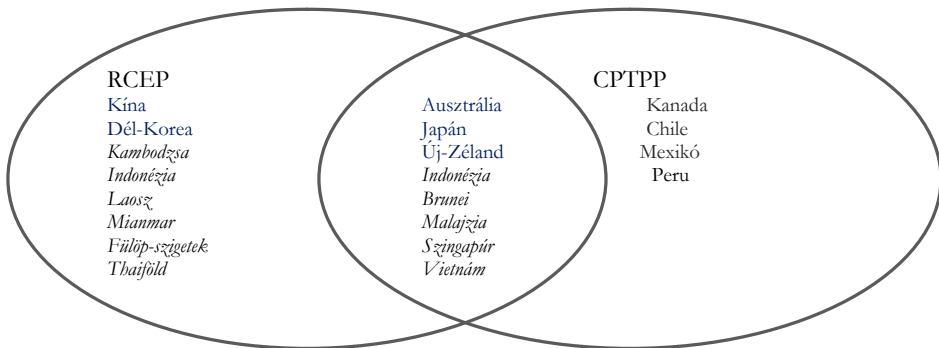
11 Guiding Principles and Objectives of Negotiating the Regional Comprehensive Economic Partnership. <https://asean.org/wp-content/uploads/2012/05/RCEP-Guiding-Principles-public-copy.pdf> (2021. 02. 27.)

12 Magyar Nemzeti Bank. Ázsiai szabadkereskedelmi egyezmények – Áttekintés. 2015. június 10. <https://www.mnb.hu/letoltes/azsiai-szabadkereskedelmi-egyezmenyek-attekintes.pdf> (2021. 02. 27.)

13 SMITH, David: Trump withdraws from Trans-Pacific Partnership amid flurry of orders. *The Guardian*, 23 January 2017. <https://www.theguardian.com/us-news/2017/jan/23/donald-trump-first-orders-trans-pacific-partnership-tpp>(2021. 02. 27.)

14 STEVENSON, Alexandra – RICH, Motoko: Trans-Pacific Trade Partners Are Moving On, Without the US. *The New York Times*, 11 November 2017. <https://www.nytimes.com/2017/11/11/business/trump-tpp-trade.html> (2021. 02. 27.)

CPTPP) elnevezéssel, 2018. márciusában került sor. A CPTPP 2018. december 30-án lépett hatályba azzal, hogy azt az első hat tagállam ratifikálta. Ausztrália, Új-Zélandon és négy ASEAN tagállam (Brunei, Malajzia, Szingapúr és Vietnám) mind az RCEP-nek, mind a CPTPP-nek tagja. Érdemes továbbá megemlíteni, hogy Európából elsőként az Egyesült Királyság az az ország, amellyel az CPTPP tagállamok érdemi tárgyalásokat kezdtek az Egyesült Királyság esetleges CPTPP-hez történő csatlakozásról. E tárgyalások 2020. szeptemberében kezdődtek.¹⁵

• ASEAN tagállamok • ASEAN öt „kereskedelmi partnere”

1. sz. ábra – Az RCEP és a CPTPP tagállamai.

Az RCEP világkereskedelemben betöltött szerepe megértéséhez szükséges megemlíteni, hogy az egyezmény tárgyalásának utolsó éve az amerikai-kínai kereskedelmi háború időszaka alatt zajlottak. E kereskedelmi háború a világgazdaság első és második legnagyobb gazdasága, az Egyesült Államok és Kína között zajlik. A kereskedelmi háború indokai között említhető, hogy az Egyesült Államok sérelmezi, hogy Kína, a második legnagyobb gazdasági hatalom a WTO-ban továbbra is a legkevésbé fejlett államoknak járó „különleges és megkülönböztetett elbánás” kedvezményt élvez, miközben az Egyesült Államok évről-évre jelentős kereskedelmi hiányt szenved Kínával szemben. A Trump adminisztráció ahhoz, hogy leszorítsa a kereskedelmi deficitet, 2018. januárjától 15% és 25%-os védővámot vetett ki a Kínai importra. Erre Kína azonos vámemeléssel válaszolt. Ennek eredményeként az amerikaiak által a kínai árura addig átlagosan 3,1%-os, a kínaiak által az amerikai árura

15 Az Egyesült Királyság kormánya. <https://www.gov.uk/government/news/uk-takes-major-step-towards-membership-of-trans-pacific-free-trade-area> (2021. 02. 27.)

8%-os vám, rövid idő alatt mindkét irányban 21%-ra nőtt.¹⁶ A kereskedelmi háborúknak általában viszont nincsenek abszolút nyertesei, csak kevesebbet veszítő nyertesei. Mivel a kereskedelmi vámok jobban károsítják Kínát, mint az USA-t, az exportvámok bevezetése komolyabb hatással voltak a kínai gazdaság növekedésére, mint az amerikaiéra és így az amerikai vezetés okkal bízhatott abban, hogy a gazdasági viszonyok hosszú távon az USA-nak kedveznek. Ugyanakkor azt is érdemes kiemelni, hogy amerikai részről a kereskedelmi háború csak részben szólt a kereskedelemről, de legalább ugyanannyira, ha nem jobban a szellemi tulajdonjogok védelméről. Az USA részéről véget vetni a kényszerített technológiai transzfernek a kínai vegyesvállalatokon keresztül.¹⁷

Kína azonban hiába panaszkodta be az USA-t a WTO-nál a korábbi kereskedelmi megállapodások megsértéséért.¹⁸ A szabad kereskedelem biztosítására hivatott WTO, amelynek mindkét gazdasági nagyhatalom a tagja, jelenleg nem képes a kötelező érvényű döntést hozni, mert az USA rendre blokkolta az új bírók kinevezését a Vitarendezési Testületbe (Dispute Settlement Body), amely ennek eredményeként 2019 végére határozatképtelenné vált, megbénítva ezzel a szabályok kikényszerítését a vitarendezések által.¹⁹ Ennek fényében még inkább nő a szerepe az olyan multilaterális gazdasági megállapodásoknak, mint a CPTPP és a RCEP. A témában gyakran idézett Petri-Plummer (2020) szerint a CPTPP és a RCEP fogja meghatározni az APAC térség gazdaságpolitikáját az amerikai-kínai kereskedelmi háború és a poszt-Covid érában.²⁰

Visszatérve az RCEP tárgyalásokhoz, a következő jelentős időpont 2019 novembere, amikor is Narendra Modi – indiai miniszterelnök – bejelentette India visszalépését szabadkereskedelmi egyezmény további tárgyalásától. India kilépésével megszűnt egy jelentős erő, amely gátja lehetett volna a Kínai dominanciának az RCEP-en belül. Egyes elemzők szerint ez a lépés hozzájárul Kína gazdasági és egyúttal politikai hatalmának a növeléséhez a délkelet-ázsiai

---

16 SIMAY Attila Endre: Bírói testület nélkül maradt nemzetközi kereskedelmi jog. *Glossa Iuridica*, 2020/1-2, 371-373.

17 KOVÁCS-DOBÁK Géza: Mutatjuk, hogy ki áll nyeresre az amerikai-kínai kereskedelmi háborúban. *Portfólió*, 2019. 10. 06. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20191006/mutatjuk-hogy-ki-all-nyeresre-az-amerikai-kinali-kereskedelmi-haboruban-400377#> (2021. 02. 27.)

18 Euronews. Bepanaszolta az USA-t Kína a WTO-nál. 2019. 09. 02. <https://hu.euronews.com/2019/09/02/bepanaszolta-az-usa-t-kina-a-wto-nal> (2021. 02. 27.)

19 SIMAY i. m. 365-377.

20 PETRI, Peter A. – PLUMMER, Michael G.: *East Asia Decouples from the United States: Trade War, Covid-19, and East Asia's New Trade Blocks*. Peterson Institute for International Economics. Working paper 20-9. June 2020. <https://www.piie.com/system/files/documents/wp20-9.pdf> (2021. 02. 27.)

térségben. India kilépésének az oka az, hogy nem látta biztosítottak a saját agrár, tejtermék piacának, valamint gyártási piacának a védelmét a kínai olcsóbb árukkal szemben. Erős belpolitikai nyomás alatt, ezt a kockázatot a kormány nem vállalta, holott elemzők szerint hosszútávon az RCEP-től való távolmaradás jelentősen árt India gazdasági növekedésének. Az indiai szolgáltatási szektorból különösen az e-kereskedelemnek és a pénzügyi szolgáltatóknak hozott volna hasznot, ha India csatlakozott volna a RCEP-hez. A csatlakozás a jelenleginél sokkal előnyösebb hozzáférést biztosított volna az ASEAN piacához, amely a világ ötödik legnagyobb gazdasága. India kilépése szembe megy a 90-es évek elején meghirdetett 'Act East' irányvonallal, amely lényege az India és a dél-kelet-ázsiai országok közötti együttműködés fokozása, Kína dominanciájának ellensúlyaként. A 2019. évi visszalépést követő India-ASEAN találkozáson India kifejezte a 2010-től hatályban lévő ASEAN-India Árukereskedelmi Egyezmény (ASEAN-India Trade in Goods Agreement) megújítása és felülvizsgálata iránti igényét. Erre az ASEAN vezetők azt válaszolták, hogy ők a maguk részéről inkább azt preferálnák, ha India folytatná a RCEP tárgyalásokat.²¹

Az RCEP egyeztetések nyolc éven keresztül folytak, amely során az eredetileg tárgyaló asztalnál ülő tizenhat ország szakemberei negyvenhat tárgyalást és tizenkilenc miniszteri szintű találkozót tartottak. Az egyezmény aláírására végül 2020. november 15. napján került sor India nélkül, 15 tagállam részvételével. Eltérően az eddigi WTO és ASEAN csúcspont ünnepélyes ceremóniáitól, az RCEP aláírására a Covid-19 világjárvány és az azzal kapcsolatos utazási korlátozások miatt egy Hanoi által megrendezett online konferencia keretei közt került sor.²²

Az RCEP jelenleg még nincs hatályban. A hatálybalépéshez az szükséges, hogy az legalább hat ASEAN tagállam és három nem ASEAN tagállam ratifikálja.²³ Az RCEP hatálybalépését követő tizennyolc hónap elteltével megnyílik a lehetőség arra, hogy az egyezményhez további államok csatlakozzanak. E tizennyolc hónapos moratórium alól egyedül India élvez kivételt, ezzel is jelezve, hogy az RCEP tagállamok továbbra is támogatnák India mihamarabbi csatlakozását.²⁴

---

21 CHANCE, Jennifer: *What will India's withdrawal from RCEP mean for Southeast Asia?* *Southeast Asia Globe*. 21 December 2020. <https://southeastasiaglobe.com/indias-rcep-southeast-asia/> (2021. 02. 27.)

22 ASEAN Secretariat. https://asean.org/?static_post=rcep-regional-comprehensive-economic-partnership (2021. 02. 27.)

23 RCEP, Chapter 20 (Final Provisions), Art. 20.6 (Entry Into Force) <https://rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Chapter-20.pdf> (2021. 02. 27.)

24 RCEP, Chapter 20 (Final Provisions), Art. 20.9 (Accession) <https://rcepsec.org/wp-con>

4. ASEAN és az ASEAN Gazdasági Közösség

Az ASEAN-t öt délkelet-ázsiai állam (Thaiföld, Szingapúr, Indonézia, a Fülöp-szigetek és Malajzia) alapította 1967-ben a thai fővárosban, Bangkokban, 10 évvel az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római Szerződés után. 1984-ben Brunei, a 90-es években pedig elsőként Vietnám, később Laosz és Mianmar, végül pedig Kambodzsa csatlakozott a szövetséghez, amelynek így jelenleg tíz tagországa van. Az ASEAN Közösséget három pillérrel határozza meg a szervezet, ahol a politikai-biztonsági és a kulturális-társadalmi pillérek mellett már hangsúlyosan megjelenik a gazdasági közösség, amiként az ASEAN saját magát definiálja.²⁵

Ma a tíz ASEAN ország 650 milliós lakossága²⁶ adja a föld népességének 8,3%-át,²⁷ amely jelentősen meghaladja az Európai Unió (27), Brexit utáni, körülbelül 447,7 millió fős lakosságát.²⁸ Ugyanakkor a közösségen belül talán érdemes kiemelni Indonéziát, amely egyfelől a világ negyedik legnépesebb állama a közel 273 milliós lakosságával,²⁹ másrészt 2019-ben vásárlóerő paritáson a világ hetedik legnagyobb gazdasága volt,³⁰ miközben más ASEAN ország sem népesség, sem a nemzetgazdaság mérete alapján nem tartozik a világ élmezőnyébe. Viszont a nemzetközi kereskedelem szempontjából a világ élmezőnyében csak Szingapúr található meg az ASEAN tagok közül, amely 2019-ben 390 milliárd USD értékben exportált, amivel a 15. legtöbbet külfiacra eladó ország volt,³¹ és 359 milliárd USD értékben importált, amivel a 16. legtöbbet a külfiacokról vásároló ország is volt egyben.³²

---

tent/uploads/2020/11/Chapter-20.pdf (2021. 02. 27.)

25 ASEAN Secretariat. Overview. <https://asean.org/asean/about-asean/overview/> (2021. 02. 27.)

26 ASEAN Secretariat. ASEAN Economic Integration Brief (AEIB) November 2020. https://asean.org/storage/AEIB_No-s.png (2021. 02. 27.)

27 A világ teljes népességszámát 2020-ban 7,8 milliárd fő szerint kalkulálva. <https://worldpopulationreview.com/continents> (2021. 02. 27.)

28 EuroStat news release 111/2020, 10 July 2020. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11081093/3-10072020-AP-EN.pdf/d2f799bf-4412-05cc-a357-7b49b93615f1> (2021. 02. 27.)

29 Internet World Stats: The World Population and the Top Ten Countries with the Highest Population. 2020.06.30. <https://www.internetworldstats.com/stats8.htm> (2021. 02. 27.)

30 Világbank. GDP Ranking, PPP based. 2020.07.01. <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/gdp-ranking-ppp-based> (2021. 02. 27.)

31 Statista. Top 20 export countries worldwide in 2019. 2020.12.01. <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-export-countries-worldwide/> (2021. 02. 27.)

32 Statista. Leading import countries worldwide in 2019. 2020.11.11. <https://www.statista.com/statistics/268184/leading-import-countries-worldwide/> (2021. 02. 27.)

Jövedelem tekintetében a tíz országból öt (Kambodzsa, Laosz, Mianmar, a Fülöp-szigetek és Vietnám) a Világbank besorolása szerint alsó közepes jövedelmű (lower middle income) országok, Thaiföld, Malajzia, és 2021-től már Indonézia is a felső közepes jövedelmű (upper middle income) országnak, míg Brunei és Szingapúr magas jövedelmű (high income) országnak minősül.³³ Az alsó közepes jövedelmű osztályba tartozó országok közül – a Délkelet-Ázsiában gyakran CLM országokként emlegetett országok – Kambodzsa, Laosz és Mianmar az ENSZ besorolása szerinti legkevésbé fejlett országok (Least Developed Countries, LDC) közé tartoznak.³⁴

E körülménynek az Európai Unióval való kereskedelmi kapcsolatok szempontjából jelentősége van, azáltal, hogy az LDC országok – fegyverek kivételével bármilyen árucikket – vám- és kvótamentesen exportálhatnak az Unióba (Everything But Arms, EBA).³⁵ Példaként említhető, Kambodzsa, amelynek legjelentősebb kereskedelmi partnere az Európai Unió volt, azzal, hogy a kambodzsai export több mint egyharmada Európába irányult.³⁶ Ez a helyzet ugyanakkor némileg változhat, mivel az Európai Bizottság 2020. február 12-i döntésével, amely 2020. augusztus 12-én lépett hatályba, felfüggesztette a Kambodzsának exportáruk tekintetében az EBA alkalmazhatóságát. Az Európai Bizottság, hosszas monitorozási eljárást követően úgy határozott, hogy az áruk egy része tekintetében felfüggeszti az EBA alapján biztosított vámmentességet, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában rögzített emberi jogok szisztematikus és súlyos megsértése miatt. E jogsértések közül az egyik legvitatottabb a CNRP nevű, legnagyobb ellenzéki párt feloszlata és tagjainak a politizálástól való eltiltása, amelyre még a 2018-as választásokat megelőzően került sor. Az EBA felfüggesztése, a kambodzsai textilipart, amely 2019-ben még körülbelül 800 ezer munkavállalót foglalkoztatott rendkívül súlyosan érintette/érinti. A vámtarifakedvezmény felfüggesztésének pontos hatását nehéz kiszámítani, mivel az EBA visszavonása éppen a Covid-19 világjárvány miatti általános gazdasági visszaesés idejére esik, azonban az egészen biztos, hogy az EBA felfüggesztése a Kambodzsából az Európai Unióba irányuló exportra kedvezőtlen hatással lesz.³⁷

---

33 Világbank. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2021. 02. 27.)

34 ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya. <https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category/ldcs-at-a-glance.html> (2021. 02. 27.)

35 Európai Bizottság. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/everything-arms-eba> (2021. 02. 27.)

36 2018-ban.

37 Európai Bizottság. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1469 (2021. 02. 27.)

Az EBA visszavonásának döntése hosszú ideig tartó, morális dilemma volt az EU számára több okból kifolyólag. Egyrészt, az EBA megvonásával a kambodzsai textiliparban dolgozó egyébként is nehéz sorsú, javarészt női munkások, és a rájuk támaszkodó családtagok, becslések szerint kb. 1,5 millió ember megélhetését sodorta veszélybe. Másrészt, dilemmát okozott, hogy az intézkedés hatására várható volt, hogy még inkább erősödni fog Kambodzsának a Kínától való anyagi függése. Kína ugyanis, az EU-val ellentétben – az általa nyújtott támogatás vagy kölcsön feltételeként nem követeli meg, hogy Kambodzsza demokratikus jogállamként működjön. Így felmerülhet, hogy döntésével az EU pont azt érte el, amit annak idején – mikor Kambodzsának LDC államként vám- és kvótamentességet biztosított és annak feltételeként Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában és egyén emberi jogi egyezmények való megfelelést elvárta – el akart kerülni. Az európai piaci lehetőségek szűkülése miatt Kambodzsza fokozottan érdekeltté vált újabb piacok felé történő nyitás iránt, így részére az RCEP már csak ezen okból kifolyólag is a legjobb időpontban került aláírásra. Ugyanakkor, egyes hozzáértők már most hangsúlyozzák, hogy ahhoz, hogy a kambodzsai vállalkozások profitálni tudjanak az RCEP adta kereskedelmi lehetőségekből, szükséges, hogy megismerjék ezen lehetőségeket, amelyhez a megfelelő célcsoportokhoz intézett tájékoztatási programok nélkülözhetetlenek. A kambodzsai vállalkozások 95%-a kis- és középvállalkozás, amelyek nem rendelkeznek megfelelő kapacitással az RCEP számokra releváns területeinek kiszűrésére. Ez könnyű belátni, ha figyelembe vesszük az RCEP terjedelmét, amely körülbelül 14.000 oldal.³⁸

A CLM országok mellett az ASEAN-nak tagja a régió pénzügyi, gazdasági, kereskedelmi nagyhatalma, Szingapúr, amelynek az államapparátusa magas szinten van felkészülve a nemzetközi kereskedelmi ügyletekkel kapcsolatos adminisztráció kezelésére. A Világbanknak az egyes országokban az üzleti tevékenység folytatásának könnyedségét, illetve akadályait 11 különböző szempontból³⁹ mérő 2020-as Doing Business felmérése szerint Szingapúr a 190 országból – Új-Zélandot követő – 2. helyezést érte el, amelytől Kambodzsza 144., Laosz

---

38 SYED, Husain Haider: RCEP pact can be lucrative, but requires support. Khmer Times, 20 January 2021. <https://www.khmertimeskh.com/50805141/rcep-pact-can-be-lucrative-but-requires-support/> (2021. 02. 27.)

39 A Világbank 2020-as Doing Business felmérése alapján vizsgált szempontok a következők voltak: (i) vállalkozás alapítása, (ii) munkavállalók alkalmazása, (iii) építési engedély beszerzése, (iv) elektromosáramhoz jutás, (v) ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés, (vi) hitelfelvétel, (vii) kisebbségvédelem, (viii) adófizetés, (ix) határokon átnyúló kereskedelem, (x) szerződések érvényesítése, (xi) fizetésektelenségi eljárások lefolytatása.

154. és Mianmar 165. helyezése nagyon távol áll.⁴⁰ Szingapúr nemcsak mint Délkelet-Ázsia kereskedelmi- és pénzügyi központja, de a komplex gazdasági-, pénzügyi jogviták magasszintű lebonyolítására alkalmas rendes- és választottbírói intézményrendszerrel is rendelkezik. A régióban ún. 'dispute resolution hub'-bá vált, azaz a nemzetközi vonatkozású kereskedelmi szerződésekben nagyon gyakran kötik ki Szingapúr rendes bíróságainak, különösen a Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (Singapore International Commercial Court, SICC), vagy a Szingapúri Nemzetközi Választottbírói Központ (Singapore International Arbitration Centre, SIAC) joghatóságát. Szingapúr ezen képessége fokozott jelentőséget kap, hiszen a kereskedelmi ügyletek számának növekedésével – amely az RCEP hatálybalépését követően erősen valószínűsíthető – a jogviták számának növekedése természetesen együtt jár.

Az ASEAN tehát egymástól rendkívül különböző gazdasági fejlettségű államok szövetsége és ez a különbség megmutatkozik a vallás (buddhista, mohamedán és kisebb részt keresztény), a nyelv (pl. burmai, bahasa, maláj, vietnámi, thai, laoszi és khmer), a jogállamiság (pl. Szingapúr és Kambodzsa közti különbség),⁴¹ a jogrendszer (kontinentális, angolszász, szocialista, sharia, mind a négy számottevő) szintjén is. Többek közt ebből adódik, hogy az ASEAN tagállamok közti politikai és gazdasági együttműködés nem tud olyan szoros, lenni, mint az EU tagállamai között.

Az együttműködésre törekvés azonban az ASEAN tagállamok között, annak minden nehézsége ellenére fennáll. A tanulmány szempontjából az ASEAN Gazdasági Közösség (ASEAN Economic Community, AEC) releváns. Az AEC annak ellenére, hogy a tagállamok közötti gazdasági együttműködés, mint cél már az ASEAN alapító okiratában, a Bangkoki Nyilatkozatban⁴² is szerepelt, a mostani intézményes formájában viszonylag későn, csak 2015-ben jött létre. Az ASEAN tagállamok az AEC-el kapcsolatos célkitűzéseiket az ún. AEC Blueprint 2025-ben fektették le, amelynek lényege, hogy 2025-re egy integrált, egységes piacot hozzanak létre az ASEAN tagállamok között.⁴³

---

40 World Bank. Doing Business 2020. Comparing Business Regulation in 190 Economies. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf> (2021. 02. 27.)

41 World Justice Project. Rule of Law Index 2020. A vizsgált 128 országból Szingapúr a 12. legjobb, míg Kambodzsa a 127., utolsó előtti helyezést érte el. https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2020-Online_0.pdf (2021. 02. 27.)

42 The Asean Declaration (Bangkok Declaration), Bangkok, 8 August 1967. 2. pont. <https://asean.org/the-asean-declaration-bangkok-declaration-bangkok-8-august-1967/> (2021. 02. 27.)

43 ASEAN Economic Community Blueprint 2025. https://www.asean.org/storage/2016/03/AECBP_2025r_FINAL.pdf (2021. 02. 27.)

Mindazonáltal az ASEAN tagállamok már az AEC létrehozását megelőzően is tettek lépéseket mind az ASEAN-on belüli, mind pedig az ASEAN és harmadok tagállamok közötti kereskedelem könnyítése és előmozdítása érdekében. Az előbbire példa az ASEAN Szabadkereskedelmi Övezet (ASEAN Free Trade Area, AFTA) és az ASEAN Beruházási Terület (ASEAN Investment Area, AIA) létrehozása, az utóbbira pedig az ASEAN Plus One FTA-k. Az ASEAN tehát ezen közös külgazdaságpolitikáján keresztül kapcsolódik az RCEP-hez. Ugyanakkor azt érdemes megemlíteni, hogy annak ellenére, hogy az ASEAN harmadik államok felé, mint egységes gazdasági tényező kíván fellépni, államszövetségi szinten nincs hatásköre a tagállamokra kötelező döntést hozni. Ezért az RCEP aláírásához mind a tíz ASEAN tagállam egyetértésére szükség volt.

5. Kína, Japán és Dél-Korea

Az ASEAN egyik legszűkebb nemzetközi együttműködési környezete az ASEAN+3 (ASEAN Plus Three, APT), amely az ASEAN nem intézményesített együttműködési fóruma Kínával, Japánnal és Dél-Koreával az 1997 decemberi második informális ASEAN csúcstalálkozó óta.⁴⁴ Így röviden kitérünk ezen három országról is az RCEP-vel kapcsolatban.

A vélemény megoszlik a tekintetben, hogy az RCEP végleges szövege kínai érdekek mentén került végül megfogalmazásra, vagy sem. Számos forrás erre igenlő választ ad, amelyet különösen a CPTPP-vel történő összevetés során hangsúlyoznak, az egyiket, mint az Amerikai Egyesült Államok a másikat pedig Kína által vezetett szabadkereskedelmi egyezménynek titulálva.⁴⁵ Továbbá India kilépése okán is, amely országra többen, mint Kína befolyását az RCEP-en belül valamelyest ellensúlyozni képes tényezőre tekintettek.⁴⁶ Ugyanakkor létezik ezzel kifejezetten ellentétes álláspont is, amelyek szerint az RCEP egy ASEAN kezdeményezés és az ASEAN az egyezmény éveken át tartó tárgyalása során érdemi pozícióját mindvégig megőrizte, és akik a Kínai befolyást 'paranoid nyugati gondolatnak' tekintik.⁴⁷

---

44 ASEAN Plus Three: History. <https://aseanplusthree.asean.org/about-apt/history/> (2021. 02. 27)

45 Vu, Khan – NGUYEN, Phuong: Asia forms world's biggest trade bloc, a China-backed group excluding U.S. *Reuters*, 15 November 2020. <https://www.reuters.com/article/asean-summit-rcep-signing/update-1-asia-form-worlds-biggest-trade-bloc-a-china-backed-group-excluding-us-idINL1N2I101U> (2021. 02. 27.)

46 CHANCE, Jennifer: What will India's withdrawal from RCEP mean for Southeast Asia? *Southeast Asia Globe*, 21 December 2020. <https://southeastasiaglobe.com/india-rcep-southeast-asia/> (2021. 02. 27.)

47 Sok Siphana: The Regional Comprehensive Economic Partnership and Its Impact on

Az előbbi kérdéstől eltérően viszont teljesen egységes az álláspont a tekintetben, hogy a RCEP hozzá fog járulni Kína gazdasági befolyásának erősödéséhez az APAC térségben azáltal, hogy az eddigi vám- és nem vám jellegű akadályoktól jelentős mértékben mentesített szabadkereskedelmi övezetben könnyebben fejlődhetnek az értékláncok. Amennyiben a Biden adminisztráció alatt az Egyesült Államok nem erősíti meg pozícióit, úgy Kínával szemben piacot fog veszteni az APAC térségben. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy Kína gazdasági befolyását a térség számos országában a Xi Jinping elnök által 2013-ban meghirdetett Egy Út Egy Övezet (One Belt One Road, OBOR) majd 2015-től új néven Övezet és Út Kezdeményezés (Belt and Road Initiative, BRI),⁴⁸ szárazföldi és tengeri infrastruktúra építésére irányuló projekt, már eleve jelentősen megnövelte. Ezen túlmenően pedig egyes országokban, mint Kambodzsában és Laoszban a kínai politikai befolyás oly mértékű, amely e két országnak ASEAN-ből való esetleges kizárásának a kérdését is felvetette.⁴⁹ Miközben 2020 elején Mianmar és Kína is 33 bilaterális egyezményt írt alá többek között vasúti és kikötői infrastrukturális fejlesztésekkel kapcsolatban a BRI részeként a Kína-Mianmar Gazdasági Folyosóról (China-Myanmar Economic Corridor, CMEC), biztosítva Kína hozzáférését a Bengáli Öbölhöz, és tágabban az Indiai Óceánhoz.⁵⁰

A már hivatkozott Petri-Plummer tanulmány a RCEP gazdaságra gyakorolt jövőbeni hatását elemezve, arra jutott, hogy Kína, Japán és Dél-Korea lesznek az RCEP legnagyobb nyertesei.⁵¹ Ennek oka többek között, hogy ezen országok között jelentős kereskedelem folyik, amely fenntartására igény van, hiszen ezen országok gazdaságai jól kiegészítik egymást. Mind Japánnak, mind pedig Dél-Koreának Kína a legnagyobb kereskedelmi partnere. Kínának pedig

---

Cambodia. *Asian Vision Institute, Policy Brief*, 2021/02, 3. <https://asianvision.org/archives/publications/avi-policy-brief-issue-2021-no-02-regional-comprehensive-economic-partnership-rcep-and-its-impact-on-cambodia> (2021. 02. 27.)

48 A kezdeményezés célja a kínai Selyemút mintájára egy Ázsiát Európával összekötő kontinentális kereskedelmi út és egy tengeri selyemút kiépítése, amely Kína partjait összeköti Délkelet-Ázsiában a csendes óceáni térség déli részével, a Közel-Kelettel, Kelet-Afrikával és Európával. Forrás: Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank. <https://www.ebrd.com/what-we-do/belt-and-road/overview.html> (2021. 02. 27.)

49 STRANGIO, Sebastian: Could ASEAN Really Cut Laos and Cambodia Loose? The suggestion by a retired Singaporean diplomat has made waves among Southeast Asia watchers – but is it likely to happen? *The Diplomat*, 29 October 2020. <https://thediplomat.com/2020/10/could-asean-really-cut-laos-and-cambodia-loose/> (2021. 02. 27.)

50 Financial Times. China and Myanmar sign off on Belt and Road projects. 2020. 01. 18. <https://www.ft.com/content/a5265114-39d1-11ea-a01a-bae547046735> (2021. 02. 27.)

51 PETRI – PLUMMER i. m. 5.

Japán a harmadik, Dél-Korea pedig a negyedik legnagyobb kereskedelmi partnere. Az RCEP pedig az első szabadkereskedelmi egyezmény Kína, Japán és Dél-Korea között.

A koreai autógyártók az RCEP-től várják, hogy nagyobb hozzáférésük legyen az 650 milliós népességű ASEAN piachoz, amely 74%-át jelenleg Japán uralja. Japán természetes maga is növelni igyekszik saját eladásainak számát, amely végül az ASEAN piacon a verseny erősödéséhez járul hozzá és a piaci verseny révén várhatóan majd a fogyasztók hasznára válik.⁵²

6. Kereskedelmi akadályok lebontása az RCEP tagállamok között

Az RCEP húsz fejezetre bontva tartalmaz szabályokat, tagállami kötelezettségvállalásokat, amely a blokkon belüli kereskedelem egységesítését és könnyítését célozzák.⁵³

Az RCEP 1. fejezetében az egyezmény céljait tartalmazza. Itt került rögzítésre, hogy az egyezménnyel egy szabadkereskedelmi övezet jön létre, amelynek célja egy modern, átfogó, magas színvonalú, kölcsönösen előnyös gazdasági együttműködés, amely hozzájárul a regionális kereskedelem és beruházások volumenének növekedéséhez, valamint globális szinten is gazdasági növekedést, fejlődést eredményez. Az egyezmény figyelembe veszi az egyes tagállamok – különösen az LDC-k – eltérő gazdasági fejlettségét és ebből adódó különböző szükségleteit. Az RCEP célként fogalmazza meg az áru kereskedelem liberalizációját és könnyítését, többek között a vám- és nem vám jellegű kereskedelmi akadályok felszámolását. Az RCEP az áruk mellett szolgáltatások kereskedelmének liberalizációjára is kiterjed. A szabadkereskedelem szellemében az egyezmény célja a szolgáltatások tagállamok közötti kereskedelmére vonatkozó korlátozások és diszkriminatív intézkedéseket felszámolása. Az áruk és szolgáltatások liberalizációján túl az RCEP-nek céljai közé tartozik egy beruházás szempontjából versenyképes, beruházások létrehozását elősegítő és egyben védő gazdasági környezet létrehozása.⁵⁴

Az RCEP következő hat fejezete – a 2-től a 7. fejezetig – az áruk kereskedelméről és ehhez kapcsolódóan az egységes származási szabályok megal-

---

52 KENTARO, Iwamoto: RCEP: China to gain as trade pact ripples across post-Covid world. Japan and South Korea also likely winners; outsiders US and India eye next moves. In: Nikkei Asia, 5 January 2021. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Asia-Insight/RCEP-China-to-gain-as-trade-pact-ripples-across-post-COVID-world> (2021. 01. 25.)

53 Az RCEP teljes szövege és az egyes fejezetek kivonatát tartalmazó összefoglalója az RCEP honlapjáról letölthető. <https://rcepsec.org/legal-text/> (2021. 02. 27.)

54 RCEP, Chapter 1 (Initial Provisions and General Definitions).

kötéséről (Rules of Origin, ROO), vámeljárásokról és a kereskedelem könnyítéséről, egészségügyi és növény-egészségügyi intézkedésekről, előírásokról, a megfelelőségértékelési eljárásról, a kiegyenlítő támogatásokról és egyéb dömping ellenes intézkedésekről szól.⁵⁵ A származási szabályok meghatározása más szabadkereskedelmi övezetek esetében, mint például az EU is kiemelten fontos eszköz, hogy meg lehessen azt az országot határozni, ahonnan az áru származik, azaz, nem azt az országot, ahonnan az árut feladták, hanem azt, ahol a terméket termelték vagy feldolgozták. Ennek révén biztosítható, hogy a kedvezményes származási szabályokat vagy a kedvezményes elbánást azon országból származó termék kapja meg, amelyiknek azt szánták.⁵⁶ Az egységes származási szabályok ezáltal biztosítják, hogy a szabadkereskedelmi övezet valóban az abban résztvevő tagországokra terjedjen ki.

Az RCEP 8. fejezete a szolgáltatások tagállamok közötti kereskedelmének szabályait tartalmazza, az úgynevezett 'negatív listás' elv alapján. Ennek értelmében a szerződő államok azokat a szolgáltatásokat határozzák meg, amelyeket külföldi szolgáltató az adott tagállamban nem nyújthatnak. Ez alól az RCEP hatálybalépését követő első hat évben nyolc állam – Kambodzsa, Kína, Laosz, Mianmar, Új-Zéland, a Fülöp-szigetek, Thaiföld és Vietnám – mentességet élvez. A felsorolt államok ezen kezdeti időszakban ún. 'pozitív listás' megközelítésben azon szolgáltatásokat határozzák meg, amelyeket korlátozó és diszkriminatív szabályok nélkül más tagállamok szolgáltatói is korlátozás mentesen nyújthatnak. E fejezet egy külön mellékletben rendezik a pénzügyi-, a telekommunikációs- és szakképesítést igénylő szolgáltatások nyújtásának szabályairól.⁵⁷

Az RCEP 9. fejezete arra vonatkozó kötelezettségvállalásokat tartalmaz, hogy tagállamok megkönnyítik más tagállamokban honos természetes személyek beutazásának és ideiglenes tartózkodásának szabályait, amennyiben e személyek áruk- vagy szolgáltatások kereskedelmével, vagy beruházások eszközzésével kapcsolatosan érkeznek az adott tagállamba. A tagállamok vállalják, hogy gyorsított eljárásban bírálják el a belépési kérelmeket és ezen engedélyek díjai nem lesznek olyan mértékűek, amely alkalmas lehet a be-

---

55 RCEP, Chapter 2 (Trade in Goods), Chapter 3 (Rules of origin), Chapter 4 (Customs Procedures and Trade Facilitation), Chapter 5 (Sanitary and Phytosanitary Measures), Chapter 6 (Standards, Technical Regulations and Conformity Assessment Procedures), Chapter 7 (Trade Remedies).

56 Nemzeti Adó- és Vámhivatal. Az EK kedvezményes származási szabályrendszere. https://nav.gov.hu/nav/vam/vaminformaciok/szarmazas/EK_szabalyrendszer.html (2021. 02. 27.)

57 RCEP, Chapter 7 (Trade in Services).

utazás korlátozására. A tagállamok továbbá kötelezettséget vállalnak, hogy nyilvánossá és könnyen hozzáférhetővé teszik a beutazással kapcsolatos szabályait.⁵⁸

A következő, 10. fejezet a tagállamok közötti beruházások négy alappillére – beruházás támogatás, -védelem, -könnyítés és -liberalizáció – mentén fektet le tagállami kötelezettségvállalásokat, amelyek jelentősebbek, mint az egymás felé az eddigi ASEAN Plus One FTA-k alapján vállalt ezirányú kapcsolatos kötelezettségek.⁵⁹

Az RCEP a 11. fejezetben szabályozza a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó tagállami kötelezettségvállalásokat, amelyek messze túlmutatnak a TRIPS egyezmény⁶⁰ rendelkezésein, amelynek egyébként, WTO tagságuknál fogva mind a tizenöt RCEP állam tagja.⁶¹

Az egyezmény 12. fejezete az elektronikus kereskedelmet támogató tagállami kötelezettségvállalásokat tartalmazza, egyebekben pedig arra bízta a szerződő feleket, hogy a kereskedelem állami adminisztrációja során minél szélesebb körben használjanak elektronikus eszközöket. Az e fejezetben foglaltak szerint a tagállamok kötelesek megfelelő jogi környezetet biztosítani az elektronikus kereskedelem során keletkezett személyes adatok és az elektronikus kereskedelmet használó fogyasztók védelméhez.⁶²

A 13. fejezetben foglalt tagállami kötelezettségvállalások célja a tagállamok piacain való verseny támogatása a gazdaság hatékony működése és a fogyasztói jólét előmozdítása érdekében. A tagállamok vállalják, hogy rendelkezni fognak versenytörvénnyel és olyan jogszabályokkal, amelyek a versenykorlátozó magatartásokat tiltják, illetve ezen jogszabályok végrehajtására közigazgatási szervet hoznak létre, működtetnek.⁶³

Az RCEP 14. fejezete a kis- és középvállalkozások támogatására irányuló tagállami kötelezettségvállalásokat tartalmazza. A gazdasági növekedéshez és innovációban betöltött jelentős szerepüket felismerve a tagállamok vállalják, hogy elősegítik a kis- és középvállalkozások hozzájutását minden az RCEP-pel kapcsolatos releváns információhoz, ily módon lehetővé téve számukra, hogy az RCEP előnyeit a kis- és középvállalkozások is élvezhessék.⁶⁴

Az egyezmény 15. fejezete az RCEP tagállamok közötti gazdasági és technikai

---

58 RCEP, Chapter 9 (Temporary Movement of Natural Persons).

59 RCEP, Chapter 10 (Investment).

60 WTO. https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel2_e.htm (2021. 02. 27.)

61 RCEP, Chapter 11 (Intellectual Property).

62 RCEP, Chapter 12 (Electronic Commerce).

63 RCEP, Chapter 13 (Competition).

64 RCEP, Chapter 14 (Small and Medium Enterprises).

együttműködésről szól. Ennek célja az egyes tagállamok fejlettsége tekintetében fennálló egyenlőtlenség csökkentése, különösen a fejlődő országok és LDC-k részére nyújtandó technikai segítségnyújtás útján.⁶⁵

Az egyezmény 16. fejezete az RCEP tagállami kormányok közbeszerzéseiről szól. A közbeszerzések eddigi egyik ASEAN Plus One FTA-nek sem képezték a tárgyát. Felismerve, hogy a közbeszerzések hozzájárulnak a gazdasági növekedéshez és munkahelyeket teremtenek, a tagállamok az RCEP-ben már hangsúlyt helyeznek a közbeszerzések hatékonyabbá tételére. E fejezet támogatja egyrészt a közbeszerzéssel kapcsolatos jogszabályok, valamint eljárások átláthatóvá tételét. E tekintetben a tagállamok kötelezettséget vállalnak a közbeszerzésekkel kapcsolatos információk közzétételére az RCEP mellékletében részletezettek szerint. Másrészt, támogatja a tagállamok együttműködését a közbeszerzések lebonyolítása ügyében.⁶⁶

Az RCEP a 17. fejezetében az egyezmény által lefedett összes tárgykörben alkalmazandó általános szabályokat és az azokhoz kapcsolódó kivételeket fogalmazza meg. Így például azt, hogy a tagállamok kötelesek az RCEP által lefedett tárgykörökre vonatkozó jogszabályaikat és közigazgatási eljárásaik szabályait nyilvánossá, átláthatóvá tenni. Továbbá, a tagállamok kötelezettséget vállalnak a korrupció elleni harcra, az RCEP által érintett tárgykörökben.⁶⁷

A 18. fejezet az RCEP intézményrendszerét tárgyalja és a következő struktúrákat hozza létre: (i) RCEP Miniszterek Találkozója, (ii) RCEP Egyesített Bizottság, amely jogosult további albizottságokat létrehozni, valamint (iii) négy állandó bizottság: Áruk Bizottság, Szolgáltatások és Beruházások Bizottság, Fenntartható Növekedés Bizottság és az Üzleti Környezet Bizottság. Az RCEP Egyesített Bizottság felel az RCEP végrehajtásáért és erről jelenteni köteles RCEP Miniszterek Találkozója felé.⁶⁸

A 19. fejezet a tagállamok között esetlegesen felmerülő, az egyezmény megsértéséből eredő jogviták rendezésének módjáról szól. Az RCEP a vitában érintett panaszos tagállam számára lehetővé teszi a választást a tekintetben, hogy az az RCEP vitarendezési mechanizmusa alkalmazásával, vagy az alperes tagállammal fennálló egyéb egyezményen alapuló vitarendezési mechanizmusban kívánja igényét érvényesíteni. Az RCEP mechanizmusban

---

65 Angolul: technical assistance. Szakmai támogatás, segítség, amelyet a fejlett országok, fejlesztési ügynökségek a fejlődő országoknak nyújtanak az államigazgatás feladatainak magasabb szintű ellátásának megvalósításához. RCEP, Chapter 15 (Economic and Technical Cooperation).

66 RCEP, Chapter 16 (Government Procurement).

67 RCEP, Chapter 17 (General Provisions and Exceptions).

68 RCEP, Chapter 18 (Institutional Provisions).

kötelező a panaszos tagállam számára a mediáció, békéltetés vagy jószolgálat igénybevétele és csak akkor kerül sor döntéshozatali testület felállítására, ha az imént említett vitarendezési módok nem vezetnek eredményre. Az RCEP rendelkezik arról is, hogy a vitában érintett harmadik felek véleménye milyen módon kerül figyelembevételre. Említést érdemel a tagállamok azon kötelezettségvállalása, hogy a lehetséges mértékig tartózkodni fognak attól, hogy LDC-vel szemben igényt érvényesítsenek.⁶⁹

Végül, a záró rendelkezésekről szóló 20. fejezet tartalmazza az RCEP már korábban említett hatálybaléptetésével kapcsolatos szabályokat.

7. Határokon átnyúló kereskedelmi jogviták az RCEP tagállamokban

Az ASEAN tagállamok közötti szabadkereskedelmi egyezmények, az ASEAN Plus One FTA-k és az RCEP is a külkereskedelem útjában álló akadályokat hivatott lebontani. Ezen akadályok egy része vám- és kvóta jellegű, amelyek megszüntetése irányában mindegyik egyezmény jelentős lépést hozott. Az RCEP abba az irányba mutat, hogy a régió belüli kereskedelem fokozódni fog. Ha pedig nő a határokon átnyúló kereskedelmi ügyletek száma, akkor feltételezhetjük azt is, hogy nőni fog az ilyen ügyletekből eredő jogviták száma is. Kérdésként merül fel, hogy milyen hatékonysággal kezelhetők ezek a jogviták a RCEP tagállamainak rendes bíróságai és alternatív vitarendezési (Alternative Dispute Resolution, ADR) intézményei előtt? Erre a kérdésre keressük a választ ebben a fejezetben.⁷⁰

Az EU-n belüli kereskedelemmel foglalkozó cégek, illetve az ilyen ügyfeleket képviselő EU-ban dolgozó ügyvédek számára nem okoz különösebb nehézséget, hogy ha egy külföldi/más tagállami elemet tartalmazó kereskedelmi szerződés nem tartalmaz arra vonatkozó kifejezett rendelkezést,

---

69 RCEP, Chapter 19 (Dispute Settlement).

70 A vizsgálatunkat az egyik leggyakoribb kereskedelmi ügyletre, az áruk adásvételére modellezzük. Kereskedelmi ügylet alatt, e fejezetben tehát ingó dolog, dolgok (áru) adásvételét értjük, amely különböző RCEP tagállamokban honos kereskedők között zajlik. E tanulmány keretében nem foglalkozunk egyéb szintén a kereskedelmi jog tárgykörébe eső más ügyletekkel, mint a fogyasztóval kötött szerződések megszegéséből, szellemi tulajdon megsértéséből eredő, valamint a beruházó és állam közötti jogvitákkal. Az itt tárgyalt, hiányolt, a kereskedelmi jogviták elbírálását elősegítő nemzetközi magánjogi tárgyú egyezmény, egyezményrendszer nem összetévesztendő az RCEP-ben foglalt tagállami kötelezettségek megsértése esetén alkalmazható vitarendezési mechanizmussal, amelyről az RCEP 19. – vitarendezésről szóló – fejezete rendelkezik. A tanulmány e pontja kifejezetten a kereskedők egymás közötti, például szerződészegéséből eredő jogvitáira és nem a tagállamok egymás közötti jogvitáira vonatkozik.

hogy a szerződésből eredő jogvitát mely bíróság előtt kell megindítani, mert joghatósággal rendelkező rendes bíróság az Átdolgozott Brüsszel I. Rendelet⁷¹ alapján megállapítható. A Róma I. Rendelet⁷² pedig rámutat arra az anyagi jogra, amely alapján a szerződő felek polgári-, illetve kereskedelmi jogi tárgyú vitás ügyleteit el kell bírálni. A felperesnek nem kell aggódnia amiatt, hogy az alperes a per folyamán a vagyonát a végrehajtás alól elvonja, mert az egyik tagállamban elrendelt biztosítási intézkedést az alperes más tagállam területén található vagyonára is végre lehet hajtani és ugyanez áll a perben hozott jogerős ítéletre is (Átdolgozott Brüsszel I. Rendelet). Amennyiben a perben szükségessé válna, valamely peres irat más tagállamba való kézbesítése vagy más tagállamban való bizonyítás felvétele, úgy az ezt egyszerűen lehetővé tevő eszközök az Európai Unió megfelelő rendelete alapján az eljáró bírósághoz rendelkezésre állnak.⁷³ A követelések egyszerűbb érvényesítését segíti elő továbbá az európai fizetési meghagyásos eljárás lehetősége⁷⁴ etc.

Az Európai Unióban meglévő, a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyletekből keletkező, rendes bíróságok előtt folyó ügyek gyors és hatékony elbírálását lehetővé tevő szabályozás az RCEP tagállamok között nem létezik, még az ASEAN-on belül sem.⁷⁵ E körülmények között, egy kereskedelmi szerződés megszegéséből eredő jogvita esetén, ha az alperesnek több RCEP vagy ASEAN országban is van végrehajtás alá vonható vagyona, akkor ugyanabból az ügyből kifolyólag sokszor 2-3 tagállamban is folyhatnak egymással párhuzamos eljárások, amely kimenetele – pervesztesség-pernyertesség szempontjából

---

71 Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

72 Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.).

73 Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkezelés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályaon kívül helyezéséről, illetve a Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről.

74 Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról.

75 Az itt tárgyalt, hiányolt, a kereskedelmi jogviták elbírálását elősegítő nemzetközi magánjogi tárgyú egyezmény, egyezményrendszer nem összetévesztendő az RCEP-ben foglalt tagállami kötelezettségek megsértése esetén alkalmazható vitarendezési mechanizmussal, amelyről az RCEP 19. – vitarendezésről szóló – fejezete rendelkezik. A tanulmány e pontja kifejezetten a kereskedők egymás közötti, például szerződészettségéből eredő jogvitáira és nem a tagállamok egymás közötti jogvitáira vonatkozik.

– egymástól eltérő is lehet. Az alkalmazandó jog kérdése az egyes államok nemzetközi magánjogi törvényeinek alapján lesz meghatározva, amely – az alkalmazandó anyagi jog harmonizálásának hiánya miatt – arra vezet, hogy ugyanazon felek között ugyanazon szerződésből létrejött jogvitát a különböző fórumok előtt különböző anyagi jog alapján bírálják el. Mivel polgári- és kereskedelmi ügyekre vonatkozó jogsegély egyezmény sem az RCEP, sem az ASEAN szintjén nem létezik, a tanúknak, szakértőknek minden esetben meg kell jelenniük a különböző országokban folyó párhuzamos eljárásokat folytató rendes bíróságok előtt. Ez a szerződésből eredő igényérvényesítés idejét és költségét jelentősen növeli, amelynek terhét végső soron a fogyasztók viselik, hiszen a kereskedők a szerződésből eredő igényérvényesítéssel járó kockázatot beépítik a termékek árába.

Bár a nemzetközi peres eljárások szabályozásának hiánya, mint az AEC Blueprint 2025-ben foglalt célkitűzések (például: integrált, egységes piac létrehozása) akadály a több szakmai fórumon is szóba került,⁷⁶ ugyanakkor ilyen rendszer létrehozására irányuló kormányközi cselekvési terv az ASEAN-on belül jelenleg nincsen. A tágabb RCEP régiót tekintve sem az ASEAN Plus One FTA-k, sem az RCEP nem tartalmaz szabályokat, amelyek a határokon átnyúló kereskedelmi ügyletből eredő jogviták átlátható, gyors megoldásához szükséges kérdésekre vonatkoznának. Ilyen kérdések például, hogy egy külföldi elemet is tartalmazó jogvitában: Mely állam rendes bíróságainak van joghatósága eljárni? Az eljáró bíróság által hozott ítélet egy másik államban végrehajtható lesz-e? Mely állam jogát alkalmazza a joghatósággal rendelkező állam bírósága? Amennyiben külföldi jogot kell alkalmazni, akkor annak tartalmát milyen módon tudja az eljáró bíró megismerni? A bíróság, hogyan idézi meg a külföldi alperest és hogyan hallgatja meg a külföldön tartózkodó tanút? Egy külföldön kelt meghatalmazást milyen formai kellékekkel (pl. aláírás-hitelesítéssel, felülhitelesítéssel) fogad el az eljáró bíróság?

Ugyan Ázsiában, Délkelet-Ázsiában nincs RCEP vagy ASEAN szintű egyezmény, amely a fenti kérdésekre választ adna, felmerül a kérdés, hogy szükséges-e ez egyáltalán? Léteznek ugyanis olyan nemzetközi multilaterális egyezmények, amelyekhez az RCEP, vagy az ASEAN tagságtól teljesen függetlenül csatlakozhatnak országok. Ezen egyezmények, jellemzően a Hágai Nemzetközi Magánjogi

---

76 Hsu, Locknie: *Legal Obstacles to Trade and Investment in ASEAN*. In: YEO, Justin – See, Alison (eds.): *The ASEAN Law Conference 2018: A Compendium of Speeches, Papers, Presentations and Reports*. Singapore, Academy Publishing, 2019.; NGUYEN, Thi Son: *Cross-border Obstacles in ASEAN and Solutions*. In: YEO, Justin – See, Alison (eds.): *The ASEAN Law Conference 2018: A Compendium of Speeches, Papers, Presentations and Reports*. Singapore, Academy Publishing, 2019.

Konferencia (HCCH), illetve az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottságának (United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL) égisze alatt jöttek létre. Közülük most azokat említjük meg, amelyek az olyan egyszerű és tömegesen előforduló kereskedelmi ügyletek, mint az áruk adásvétele szempontjából relevánsak lehetnek. Azt vizsgáltuk, hogy ezekhez a releváns egyezményekhez az RCEP tagállamok csatlakoztak-e? A HCCH egyezmények közül figyelembe vettük a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok felülhitelesítésének mellőzését lehetővé tevő 1961-es Apostille egyezményt,⁷⁷ az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményt,⁷⁸ az 1970-es külföldön történő bizonyításvételről szóló egyezményt,⁷⁹ illetve a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló egyezménynek.⁸⁰ Az UNCITRAL-hoz köthető eljárásjogi tárgyú egyezmények közül vizsgáljuk a külföldön hozott választottbírói ítéletek elismerését és végrehajtását lehetővé tevő 1958-as New York-i egyezményt⁸¹ és a kereskedelmi ügyekben hozott mediációs egyezmények elismerését és végrehajtását lehetővé tevő szingapúri mediációs egyezményt.⁸² Végül pedig vizsgáljuk, az áruk nemzetközi adásvételére vonatkozó egységes anyagi jogi szabályokat tartalmazó 1980-as Bécsi Vételi Egyezményt.⁸³ Ugyanakkor a joghatósági és elismerési/végrehajtási kérdéseket egyaránt rendező 2019-es hágai egyezményt figyelmen kívül hagyjuk, tekintettel arra, hogy annak hatálybalépése még kérdéses, hiszen e tanulmány írásakor még csak két tagja van és egyik sem RCEP vagy ASEAN tagállam.⁸⁴ Az 1. számú táblázatban az imént említett egyezményeket, illetve azt jelöljük, hogy azokhoz az ASEAN, RCEP tagállamok csatlakoztak-e, az egyezmény az adott országban hatályba lépett-e, vagy csak az egyezmény aláírása történt meg, de az hatályba még nem lépett.

---

77 The Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents

78 The Hague Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters

79 The Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters

80 The Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements

81 United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 10 June 1958)

82 United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018) (Singapore Convention on Mediation)

83 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980) (CISG)

84 Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters. Az egyezmény még nem hatályos. Egyelőre két aláírója van: Ukrajna és Uruguay.

RCEP ÁLLAMOK MULTILATERÁLIS NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEKBE VALÓ 'BEKÖTÖTTSÉGE'							
	HCCH Egyezmények				UNCITRAL Egyezmények		
	Eljárásjog (rendes bíróság)				Eljárásjog (ADR)		Anyagi jog
ASEAN	Apostille	Kézbesítés	Bizonyítás felvétel	Joghatósági megállapodás	New-York-i vál. bír.	Szingapúri mediációs	Bécsi Vételi
Brunei	hatályos	--	--	--	hatályos	hatályos	--
Kambodzsa	--	--	--	--	hatályos	--	--
Indonézia	--	--	--	--	hatályos	--	--
Laosz	--	--	--	--	hatályos	hatályos	--
Malajzia	--	--	--	--	hatályos	hatályos	--
Mianmar	--	--	--	--	hatályos	--	--
Fülöp-szigetek	hatályos	--	hatályos	--	hatályos	hatályos	--
Thaiföld	--	--	--	--	hatályos	--	--
Szingapúr	aláírta	--	hatályos	hatályos	hatályos	hatályos	hatályos
Vietnám	--	--	hatályos	--	hatályos	--	hatályos
ASEAN + 5 (RCEP)							
Ausztrália	hatályos	hatályos	hatályos	--	hatályos	--	hatályos
Új-Zéland	hatályos	--	--	--	hatályos	--	hatályos
Kína	hatályos	hatályos	hatályos	aláírta	hatályos	hatályos	hatályos
Dél-Korea	hatályos	hatályos	hatályos	--	hatályos	hatályos	hatályos
Japán	hatályos	hatályos	--	--	hatályos	--	hatályos

1. számú táblázat: RCEP államok multilaterális nemzetközi egyezményekbe való 'bekötöttsége'. Forrás: saját adatgyűjtés, az egyezmények honlapjain közzétett státus táblázatok alapján (2021. január 15.)

A táblázatban foglalt adatokból az ASEAN tagállamok vonatkozásában megállapítható, hogy a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták rendes bíróságok előtti hatékony lebonyolítását és az ítélet végrehajtását segítő eljárásjogi (ideértve: joghatóság, elismerés, végrehajtás, jogsegély) tárgyú multilaterális egyezményeknek, illetve a Bécsi Vételi Egyezménynek csak viszonylag kevés ASEAN tagállam részese. Míg a +5 országok vonatkozásában hiányosság inkább csak a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezmény vonatkozásában mutatkozik.

Abból adódóan, hogy a fent említett, a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták szempontjából releváns, multilaterális egyezmények nem fedik le RCEP minden országát, a tagállamok közötti elenyésző számban létező bilaterális egyezmények, illetve az egyes tagállamok belső nemzetközi magánjogi

jogforrásai – már amennyiben van ilyen⁸⁵ – adnak választ arra, hogy mely állam bírósága, milyen anyagi jog alapján járjon el, továbbá, hogy egy külföldön hozott bírósági ítéletet az adott állam elismer, illetve végrehajt-e. Ennek tanulmányozására azonban ezidáig kevesen vállalkoztak, mivel az egymástól nagyon eltérő jogi kultúrák és nyelvek miatt ez igen nehéz feladat, amit tovább nehezít hogy egy-egy felmérés mindig csak az aktuális állapotot tudja rögzíteni, és a vonatkozó tagállami jog, a bilaterális egyezmények, illetve viszonyossági gyakorlat folyamatosan változik.

A legutóbbi és minden eddiginél legátfogóbb tanulmány a szingapúri Ázsiai Kereskedelmi Jogi Intézet (Asian Business Law Institute, ABLI) szervezésében készült Adeline Chong professzor vezetésével. Az ABLI 'külföldi ítéletek projektje' keretében az ASEAN és annak öt legnagyobb kereskedelmi partnere⁸⁶ belső jogát vizsgálta, hogy azok a külföldön hozott határozatokat milyen feltételek mellett, milyen eljárást követően ismerik el, hajtják végre. A projekt első fázisában a tizenöt államból egy-egy szakértő foglalta össze a releváns jogszabályi rendelkezéseket, joggyakorlatot, amelyet 2017-ben publikált az ABLI.⁸⁷ A projekt második fázisában, az összegyűjtött információ elemzése alapján állítottak össze egy alapelvi szintű listát, amelyről – a szerzők álláspontja szerint – az egyes tagállamokban hozott bírósági ítéletek más tagállamban való elismerése és végrehajtása szabályozásának közös nevezőjeként szolgálhatna.⁸⁸ Az ALBI által végzett kutatás a nemzetközi magánjog szempontjából rendkívül érdekes, hiánypótló tudományos munka, amely mostanra az Ázsiában dolgozó gyakorló jogászok számára sokat hivatkozott művé vált. Az pedig, hogy a jogegységesítéshez, jogharmonizációhoz mennyiben járul hozzá, a jövő kérdése.⁸⁹

---

85 Például Kambodzsza jogfejlődése, amelyet a Vörös Khmer rezsim és az azt követő egy-két évtizedes polgárháborút követően teljes egészében újra kellett építeni, még nem jutott el abba a fázisba, hogy a nemzetközi magánjog minden egyes kérdése (pl. joghatóság, alkalmazandó jog) szabályozásra kerüljön.

86 A kutatás az ASEAN Plus One FTAs figyelembevételével indult és az ASEAN-ra, illetve annak öt legnagyobb kereskedelmi partnerére irányult. Így Új-Zéland nem került bele a vizsgált országok közé. Helyette viszont India, amely végül az RCEP-et nem írta alá, a vizsgált országok között van.

87 CHONG, Adeline (szerk.) *Recognition and Enforcement of Foreign Judgements in Asia*, Szingapúr. 2017. <https://abli.asia/PROJECTS/Foreign-Judgments-Project> (2021. 02. 27.)

88 CHONG, Adeline (szerk.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgements*, Szingapúr, ABLI, 2020. <https://abli.asia/PROJECTS/Foreign-Judgments-Project> (2021. 02. 27.)

89 Lásd bővebben: PAPP Eszter: Cross-border Commercial Disputes in the Association of Southeast Asian Nations. *Glossa Iuridica*, 2020, 7(3-4), 49-51.

A határokon átnyúló kereskedelmi jogviták és követelésérvényesítés rendes bíróságok előtti érvényesítésének kisebb hatékonyságát némiképp ellensúlyozza, hogy mind a tizenöt RCEP tagállam részese a külföldön hozott választottbírói ítéletek elismerését és végrehajtását lehetővé tévő 1958-as New York-i egyezménynek és mind a tíz tagállamban működik állandó választottbírói bíróság. Ezek között van olyan nagy múlttal rendelkező, prominens intézmény, mint a Singapore International Arbitration Centre (SIAC), amely jelenleg a legnépszerűbb ázsiai ADR intézmény, éves ügyszáma mára meghaladta az Ázsiában szintén nagyon népszerű állandó választottbírói bíróságét, a Hong Kong International Arbitration Centre (HKIAC)-ét. Ugyanakkor a fiatalabb ADR intézmények, mint például a kambodzsai National Commercial Arbitration Centre (NCAC) – gyakran szingapúri vagy hongkongi választottbírói tanácsstagok segítségével – képesek kereskedelmi ügyletekből eredő komplex jogvitákat, megfelelő szakmai színvonalon elbírálni. Említést érdemel az is, hogy a tizenöt RCEP tagállamból hét csatlakozott a szingapúri mediációs egyezményhez, amely a kereskedelmi ügyekben hozott mediációs egyezmények elismerését és végrehajtását biztosítja a csatlakozott tagállamok mindegyikében. A szingapúri mediációs egyezmény ázsiai népszerűsége azért is figyelemre méltó, mert ahhoz jelenleg még egyetlen EU tagállam sem csatlakozott.⁹⁰

8. Összegzés

Az RCEP-pel létrejött a világ legnagyobb szabadkereskedelmi egyezménye, amelyből számtalan előny származik az abban résztvevő tagállamok, – elsősorban Kína, Japán és Dél-Korea – de azon túlmenően a világkereskedelem számára is. A gazdasági növekedés mellett, a RCEP várhatóan hozzájárul az LDC államok RCEP tárgykörök által érintett jogszabályainak, közigazgatási gyakorlatának fejlődéséhez és ezáltal gazdasági felzárkózásukhoz. A globális gazdaságot pedig talán közelebb mozdítja a szabadkereskedelem megvalósításának állapotához a protekcionista gazdaságpolitikai gyakorlatokkal szemben.

Azon túlmenően, hogy néhány ország, mint az Amerikai Egyesült Államok és India piacot, pozíciót veszíthet az APAC térségben, az RCEP megítélése általábanosságban rendkívül pozitív. A pozitívumok közül különösképpen azt emelnénk ki, hogy az RCEP tárgyalásokra és az egyezmény aláírására az Amerikai Egyesült Államok és Kína között, valamint a Japán és Dél-Korea között zajló kereskedelmi háború és protekcionista gazdaságpolitika térnyerése idején

---

⁹⁰ United Nations Treaty Collection. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?s-rc=TREATY&mtdsg_no=XXII-4&chapter=22&clang=_en (2021. 02. 28.)

került sor, olyan egymástól gazdasági fejlettségben nagyon nagy mértékben eltérő államok között, amelyek gazdasági érdekei és politikai nézetei egymástól jelentős mértékben eltérnek. Ennek ellenére nyolc éven keresztül tartó tárgyalássorozat eredményeként, rengeteg kompromisszum vállalása mellett eljutottak egy olyan pontra, amely már elfogadható volt mind a 15 tagállam számára és ezzel megteremtették a régión belüli kereskedelem, beruházások szabályokhoz kötött és ezáltal kiszámítható működésének kereteit.

A térségen belüli határokon átnyúló kereskedelmi jogviták rendezésének jobb szabályozása, főként az ASEAN országoknak a releváns multilaterális egyezményekhez való csatlakozása a kereskedelem ezen akadályá felszámolása irányában is jelentős lépés lenne. Az 1. számú táblázatban foglalt adatokra még egyszer visszatekintve említést érdemel, hogy a 15 országból csak egy van, amely mindegyik említett multilaterális egyezménynek a tagja: ez pedig Kína.

Balla Ábel Ábrahám: Egészségügyi séta

